

Feiz ha Breiz

Kelaouenn vizlek gant skeudennou

MEURZ 1932

Er miz-man prenit :

KANAOUENNOU BLEUN-BRUG BREST

E gwerz, evit 20 real, e Keriltud

11, Rue Algésiras, Brest.

Feiz ha Breiz

Kelaouenn viziek gant skeudennou
Renet gant Y.-V. PERROT

Koumanachou diouz ar bloaz - Breiz. 13 lur	Embannou diouz ar bloaz : 1/4 pajou 150 lur
Frans ha broioù stag outi 15 lur	1/2 bajou 275 lur
Evid ar re a so e diavéz bro. 20 lur	1 bajou 500 lur

Pa gemerer da nebenta pemp Feiz ha Breiz diouz ar bloaz, pep niverenn a deu da 10 lur hephen

Evid ar c'houmanachou koulz hag evit an embannou skriva da :
M. Fr. GEORGELIN, administrateur, 4, rue du Château - BREST
C./C. Rennes 44-40

Kemennadurez d'hor c'houmananterien. — War golo an daouzekvet Feiz ha Breiz a en em gavo gant hor c'houmananterien, o fedimp, hiviziken, da baea, o unan, raktal, d'an A. Georgelin, 4, Rue du Château, Brest, C. C. 44.40 Rennes, ha neuze n'o devezo nemed dek gwenneg vizou evit degas d'eomp o arc'hant, e lec'h eur skoed, ma rankomp karga ar post da vont da c'houlenn o arc'hant outo beteg an ti.

Pemzek dez goude ar gemennadurez-ze, ma ne vez deuet netra d'eomp, e kasimp, dre ar post, ar paper da baea.

TAOLENN AR MIZ

Ar peoc'h etre ar poblou, ar c'hardinal FAULHABER.....	89
Hent ar Groaz.....	93
Chapel Lochrist e Koray, gant G. P.....	95
Sent koz Breiz, gant J.-L. GOUZIEN.....	101
Me a fell d'in reiza va buhez, gant Y. U.....	104
Ti nevez Perig hag Azilis, gant TINTIN ANNA...	107
Kanaouenn ar goanv, gant J. L'HELGOUAC'H...	111
An teir bran gant G. P.....	113
Gwez ivin berejou Breiz, gant G. P.....	119
Skolig an Emglevadeg, gant E. ERNAULT.....	124
Leor an Aotrou Gwilhou.....	127
Keleier ar miz.....	128
Divinadennou.....	131

DA BIOUS AR SKRIDOU ?

Ar re a venn skriva pe embann eun dra bennak e Feiz ha Breiz a zo pedet da gas o skridou d'an Aotrou PERROT, Rener « Feiz ha Breiz »
Scrignac (Finistère)

Hadou potach ha brouskon, hadou bleuniou

Hadou dibabet eus ar gwella tiez

TI A. HUON

Savet e 1840

L. AUDREN, DEUT WAR E LERC'H

17, Straed Siam — BREST

Téleg. AUDREN-GRAINES-BREST

Téléph. 5-35

BINVIYOU - PESKETA

KERDIN - SIFELL A BEP SEURD

Brezoneg en ti

TI A FIZIANS

R. C. Brest 49

“ L'ULMINUCINE MOREUL ”

est le dépuratif tonique idéal contre les humeurs, les vices du sang, glandes au cou, faiblesse, la toque des enfants.

Donne aux enfants ce teint clair et rose, indice de la santé.

Parfait pour les jeunes filles dans la période de transformation.

Indispensable aux personnes âgées qui se plaignent de fatigues, douleurs, retour d'âge.

35 ans de ventes toujours croissant sont la meilleure garantie de l'efficacité de ce produit qui a la faveur du public.

Mères de famille, ne vous inquiétez pas, tant que vous donnerez de l'Ulminucine à vos enfants, vous les mettrez à l'abri d'un grand nombre de maladies, c'est le meilleur préventif de la tuberculose.

Prix: Grand flacon: 29 francs;

Demi-flacon: 15 francs;

Petit flacon: 10 francs.

Si vous toussiez, prenez du Sirop Celtique, un de ceux qui sont le plus estimés. Prix: 12 francs.

POURQUOI ?

Ne jouissez-vous pas des joies artistiques mises à votre portée par la Science ?

Vous pouvez entendre chaque jour, chez vous, grâce à la T. S. F., des concerts, des conférences, des cours, des informations.

Demandez à la maison **RADIO-ART**, 14, Place de la Tour d'Auvergne, à Brest, et 32, rue Kéréon, à Quimper, une démonstration de ses appareils si simples, si faciles à manier.

Appareils *Radio-Art*, *Philips*, *Ducretét*, etc...
Phonos et disques des grandes marques *Columbia*, *Odéon*, *Polydor*, *Parlophone* etc...

YEC'HED ar VUGALE

Ar « SIROP FERET » a-enep an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nez hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur v'iaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trouklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.
Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), Brest.

Feiz ha Breiz

Ar Peoc'h etre ar Poblou

Brezel atao, brezel dalc'h-mat, brezel en eun tu pe du, setu ar pezh a zo bet gwelet, er bed-man, abaoes ma 'z eus anezan. Hervez eur studiadenn, nevez bet graet gant tud a zeskadurez vras, edoug an 3400 vloaz diveza tremenet, ne 'z eus bet nemet 258 vloaz hep brezel etre ar poblou : hogen, breman, e oar stag a-zevri, e Genev, da ober brezel d'ar brezel ha gwella-ze ma c'hell pennadureziou ar bed en em glevet pelloc'h evit ma ne vezo brezel ebet ken etre ar broiou.

Ar c'heskob München, ar c'hardinal Faulhaber, unan hep mar ebet eus kaera sperejou an Iliz, en amzer-man, a zo o paouez ober, e iliz-veur sant Bonifas, war ar peoc'h etre ar poblou, eur brezegenn hag e fell deomp he lakat aman dirak daoulagad hol lennerien : vad a ray da gement hini hel lenno :

Daoulagad ar bed-holl a zo troet breman warzu Genev, kêr sant Fransez ar Zal ha kavell ar Groaz-Ruz. N'eo ket a-walc'h deomp lenn er c'hazetennou ha selaou er radio ar pezh a vezo bet renket gand an Aotronez a zo en em vodet eno evit labourat da ziazeza da vat ar peoc'h er bed; endra ma labour a-zevri an dud-ze da zegas ar peoc'h e tleer ivez pedi c'houek, dre holl, evit ma tevio ar peoc'h.

An neb a bed a zo tost e spered da spered Doue ha Doue eo an Hini a c'hell lakat pennadureziou ar gouarnamanchou d'en em drei ouz ar peoc'h. Ni hag

hon eus gwelet darvoudou skrijus ar brezel diveza ha gouzanvet an holl drubuilhou a deuas d'e heul a dle, kals kentoc'h eged ar re n'o deus ket gwelet ar pez hon eus gwelet, na klevet ar youc'hadennou hon eus klevet, sevel hon daouarn etrezek an nenv ha pedi kalonek evit ma roio an Aotrou Doue ar peoc'h d'ar bed. Poania a dleomp muia ma c'hellimp da lakat an holl poblou d'en em glevet evit ma ne vezo brezel ebet ken ha ma n'en em rivino ket ar bed holl oc'h ober binviachou-brezel hag o terc'hel kement all a zoudarded dindan an armou.

Selaouomp ar vouez a deu diwar lein ar menez :
« Eurus ar re a gar ar peoc'h, rak hanvet e vezint bugale an Aotrou Doue ! »

Evit dibuna kudennou ar brezel koulz hag evit dibuna kudennou ar peoc'h eo red a-grenn lakat me-noziou nevez da zanka er sperejou. Red eo, aze n'eus ket da lavaret nann, diarma da genta, ar sperejou ma 'z eus c'hoant da c'hellout diarma ar zoudarded.

Kaeroc'h eget soudarded renket mat, gwisket klok hag armet henvel, o tremen, dre eur gêr, ken drant ha tra, en eur lakat he leuriou da zeni dindan o zreid, a c'heller gwelet.

Ar c'hanaouennou-brezel, gwella ma 'z int breman eo da veza gorrennet en eur sanailh bennak etouez hernachou merglet ar brezelioù gwechall.

Estreged oc'h en em ganna e c'heller en em vruda hag estreged etouez ar vrezelourien e kaver tud kalonek.

An Iliz he-unan a ranko nevezi he c'helennadurez war ar brezel; kenderc'hel a ray da lavaret ez eus brezelioù hag e c'heller, *pa vezont just*, kemeret perzenno, met, a-raok diskleria eo just eur brezel bennak e ranko sellet a-dost ouz an nevezentioù a zo di-

gouezet er bed, er bloavezioù diveza, hag a laka kement a gemm etre an amzer vremen hag an amzer wechall. An nevezentioù-ze hag a vir ouz eur brezel hag a garfed diskleria breman da veza just eo an aezamant a gaver d'en em glevet a-bell; ma vefe aoun da welet brezel o sevel e c'hellfed dillo a-walc'h, kas an affer da lezvarnioù hag a deuo a-benn da lakat ar re a oa o vont d'en em ganna da jom a-zav; ar benviachou-brezel sebezus e oar deuet da ober breman, an ezennou brein hag ar c'hirri-nijal a zo traouker gouez ma tlefe beza a-walc'h klevet hano anezou evit pellaat da viken diouz spered eun den ar c'hoant da ziskleria brezel d'eun den all; eur brezel breman a ra'o atao kement a c'haou d'an hini a c'hounezo ha d'an hini a gollo ha setu aze perak e vezo ken dies kaout eur brezel hiviziken hag a vezo just.

Ha ma n'eus den ebet ken gouest da lavaret en defe gwir da ziskleria brezel d'eun all, perak e kendalc'hfe ar broioù d'en em rivina oc'h ober kemend all a vinviachou-brezel hag o terc'hel kemend all a dud dindan o armou ?

Komz brudet an amzer goz : « *Si vis pacem para bellum* », — ma fell d'it kaout peoc'h, aoz brezel ! — a dlefe beza stlapet a-stal gostez, mesk-ha-mesk gand ar c'hoz listri-brezel didalvez; en hon amzer-ni eo red lavaret : « *Si vis pacem, para pacem !* » — Ma feil d'it kaout peoc'h, aoz peoc'h ! — Diouz m'hen aози, her c'havi !

Ha dreist-holl, pedomp : *Oremus* Savomp eun armead tud hag a bedo. Ar merc'hed hag ar vugale a c'hell en em lakat en arme-ze; ouz an aoter, ar beleg a bedo : « *Aotrou, pellait, diouz ho pobl, ar brezel !* » Er manatiou, bugale Doue a bedo, i ivez, evid ar peoc'h hag a bedo gand eur feiz krenv a-walc'h evit lakaat menezioù da vale; hag, e gwirionez, menezioù

dies da loc'h int ar c'hasoniou a vir ouz ar peoc'h da ren etre ar poblou.

Pedomp eta ma teuio muioc'h mui an dud d'en em drei ouz ar peoc'h ha ma klasko ar poblou dirouest-la ar c'hudennou a laka yenienn da zevel etrezo, kentoc'h dre gaer eget dre heg; ra dregerno dre bevar c'horn ar bed komzou ebstel ar peoc'h.

Ar peoc'h a zo eun dra hag a deu digant Doue : « Hen eo an hini a laka ar stourmadou da jom azav betek pennou pella ar bed. Hen eo a dorr ar warreg hag a bleg ar goaf. » Ps. XLV. 9.

Ma fell deomp kaout eun dra bennak digant Doue, goulennomp an dra-ze outan; ar peoc'h ne ziskenno ket war an douar nemed ar bedenn hel lakafe da ziskenn; n'eo ket a-walc'h kaout c'hoant da welet ar peoc'h o tont, na komz anezan, na goulenn ma roio pennadureziou ar bed labour vat e Genev : stourm ha pedi a dleomp evid ar peoc'h !

En de-man eun niver bras a gatoliked a zo en em vodet en ilizou evit pedi; en Alamagn, er Frans, er Suis ha zoken e Genev e leverer oferennou evid ar peoc'h. Eur ganevedenn gunv a en em stign hizio auz holl boblou an douar; e peb oferenn e pedomp seiz gwech evid ar peoc'h. Lennit mat en ho levriou-oferrinn ar pennadou ma peder enno evid ar peoc'h. Ni, beleien, a lavaro an oferenn, meur a wech all c'hoaz, evit ma vleunio ar peoc'h er bed hag a zavo etrezek an nenv ar c'halur benniget ema ennan gwad ar C'hrist, ouz e bedi da virout ne rankfemp gwelet adarre o redek e-harz hon treid steriou gwad eur Lrezel nevez.

E kalon Jezuz ema an Testamant sakr-man : *Pacem relinquo vobis*. Ra deurvezo gand an Aotrou Doue rei deomp e skoazell ma teuio ar peoc'h d'en em skigna dre ar bed-holl, hervez e c'hoant hag hon hini.

Evelse bezet graet.

Hent ar Groaz

A holl viskoaz ar gristenien a zo bet mat da bleustri war ar poaniou a ziwaskas Hor Zalver evit savetei ar bed, met, a-raok bloaveziou diveza ar xv^{vet} kantved ne vez ket kavet en ilizou an taolennou hent ar groaz a gaver enno breman. Eur Flandrezad, Yann Van Paesschen, manac'h eus Karmel Louven, maro wardro ar bloaz 1532, eo a reas ar muia evit renka hent ar groaz evel m'eo renket breman ha menez'h Sant Fransez eo a skignas goudeze an devosion-ze dre bevar c'horn ar bed kristen.

Ar vad a c'heller da denna eus hent ar groaz a zo dispar; evel ma lavare Beneat XIV, en e lizer *Cum tanta*, skrivet gantan d'an 30 a viz east 1741, oc'h ober hent ar groaz eo e teu ar bec'herien da dec'het diwar hent ar pec'hed, ar gristenien glouar da veza birvidik hag ar re vat da veza sent.

O veza ma ne ouied ket mat a-walc'h ken, pegement a induljansou a c'helled da c'hounit oc'h ober hent ar groaz, Pi XI en deus diskleriet kement-man, d'ar 17 a viz mae 1931 :

1° Hiviziken kement hini a raio hent ar groaz penn-da-benn, — o lavaret eur *Bater*, eun *Ave* hag eur *Gloria* bep taolenn ha goude an daolenn ziveza pemp *Pater*, pemp *Ave* ha pemp *Gloria*, en enor da beup gouli Hor Zalver hag eur *Bater*, eun *Ave* hag eur *Gloria* evit Hon Tad Santel ar Pab, — a c'hounezzo, *ken alies gwech*, eun induljans plenier;

2° Eun induljans plenier all a c'hellint da c'hounit en deiz m'o devezo graet hent ar groaz, ma komunont ivez en dervez-ze, pe, m'o devez graet hent ar groaz, dek gwech, ma komunont er miz warlerc'h;

3° Ma c'hoarvesfe gand unan bennak ne c'hellfe

ket mont da benn gant pevarzek taolenn hent ar groaz e c'hounezo da vihana eun induljans a 10 vloaz hag a 10 koraiz bep taolenn m'en devezo pedet dirazi.

4° Ar re ne c'hellont ket ober hent ar groaz en iliz, evel ar re all hag o deus eur groaz venniget bet staget outi induljansou hent ar groaz a c'hounezo eun induljans plenier gant ma livirint 20 *Pater*, 20 *Ave* hag 20 *Gloria Patri* evel ar re a ra hent ar groaz en iliz.

5° Ar re glanv ha ne c'hellont ket lavaret pedenn ebet, ker gwasket int gand ar boan, a c'hello gounit eun induljans plenier gant ma pokint pe ma sellint ouz eur groaz bet staget outi induljansou hent ar groaz.

Ar c'hardinal Lauri en deus roet da anaout an nevezentiou-man d'an 20 a viz Here 1931 hag e skrid a zo bet moulet e *Acta Apostolicæ Sedis* ar 26 a viz Kerzu 1931 p.p. 522-523.

Chapel Lokrist e Koray

E miz kerzu diveza oun bet oc'h ober eur bale betek Coray; goude beza saludet chapel sant Andre, e penn pella parrez Ergue-Gaberic, hag iliz Langolen ha treuzet teir gwech ar ster Odet, e ti-gouezomp en eun tiegez

kaer, el lec'h m'eo bet ganet unan eus ar re a oa deuet ganen da ober an dro; e gerent a reas d'eomp eun degemer eus ar re laouena; an ozac'h a zo eur paotr a zoare, kaer ha krenv; dougen a ra dilhad ar vro koulz hag e wreg hag e c'hoar gaer; ar vugale a zo koant gand o bleo melen hag o daoulagad glas; n'int ket gwer (1), tamm ebet, evel ma vez alies ar vugale war

(1) gwer = aonik.

ar maez hag o c'homzou drant a ziskouez a-walc'h n'o deus ket a aoun o welet diavaezidi dirazo.

Mestrez an ti he deus aozet d'eomp eur pred hag a ziskouez n'eo ket ret beza bet savet e kêr evit gouzout ober keusteurenn vat.

Er maez, an heol a zo goloet; an avel a ra d'ar vorenn kerzet ha da ilio ar gwez koz heja; nemet bravoc'h a-ze n'eo ken beza dindan eun doenn vat.

Hon youl oa mont betek chapel Lokrist da welet nagellet e vije c'hoaz miret outi da beurgoueza en he-foull.

Evit mont betek enni e tiskennomp gand eur vali goz goloet a lann hag a c'heot; e traon ar c'hrec'h an hent a reomp a gouez war eun all kel ledan ha ker koz hag hen hag e leverer d'eomp eo an hent-se hent koz Kemper da Geraëz; meur a gant vloaz a zo abaoe ma ne dremener ket kals ken dre eno; treuzi a reomp, war eur pont graet gant kef eur wezenn goz, eur wazenn zour hag a gouez pelloc'hik en Odet hag e welomp o sevel a-uz eun toulladig gwez, eun ivinenn bennak en o zouez, tour chapel Lokrist.

Peurliesia ar chapelioù savet en enor d'ar C'rist a zo bet graet gant urziou menec'h hag a veze atao dindan o armou evit beza barrek d'en em zifenn ouz o enebourien, pa veze ezomm; evelse chapel Coadry, e Scaer, a zo bet savet gant menec'h an Templ, ar *venec'h ruz*, evel ma vezent lezhanvet, koulz hag hini Lokrist-an-Izelved. Lokrist Coray a dle beza bet savet ivez gant ar venec'h ruz p'eo gwir ema war eun hent koz hag a veze heuliet gwechall gant pardonerien ar Pôher pa 'z aent da Gemper da bedi dirak relegou sant Kaourintin ha sant Ronan.

Ar chapel hon eus dirak hon daoulagad a zo bet savet er XVI^{vet} kantved ha stumm eur groaz a zo bet roet d'ez. E tu ar c'huz-heol ema an tour; an norioù a zo bet kizellet a-zoare hag ar prenecher a zo rannet gant mein-ben; ar chapel, en he fez, koulz lavaret.

a zo graet zoken gant mein-ben; gwsa pez a zo ez eus ouspenn ugent vloaz abaoe ma n'eus bet toenn ebet warni hag arabad eta beza souezet neuze ma 'z eo aet an doenn, tamm ha tamm da fall; ma vije bet graet eur renka bennak d'ez hep bloaz ne vije ket bet kals a dra he c'hempenn; bremen avat e vezo ret dispign meur a vil lur; ar mogerioù, evit c'hoaz, n'o deus ket bet kals a zroug, met, na pebez tristidigez eo mont en diabarz; an doenn a oa a-zioc'h an aoter vras hag ar chapelioù-kroaz a zo kouezet; bale a raer war dammou sklent torret ha war beziadou koad breinet; toenn penn an traon ar chapel a jom c'hoaz en he sav hag ar merour tosta a laka dindanni e irvin hag e avalou!

Dont a ra an dour e daoulagad eun den pa wel dilezel traou ker kaer savet gand ar re goz ha n'eo mul gouest ar vugale vihan d'o derec'hel en o sav. Ar re goz, gand o frofou, o devoa savet ar chapel-ze; pedet o devoa eno; dont a raent laouen di, da bardona, da z'kenta viz mae, pa dregerne dre-holl kanaouennoù an nevez-amzer, da heul kroazioù arc'hant ha bannielou bras Coray. Petra o divije lavaret m'o divije klevet e teuje eun amzer hag e vije gwelet o bugale o chom hep dont ken wardro al lec'h benniget-se d'en em erbedi ouz an Aotrou Krist da gaout truez outo, hag o lezel e chapel, — kaera tamm labour graet gant dourn an den a oa en o farrez, — da goueza en he foull?

Petra o divije lavaret m'o divije gouezet e vije gallet kacut etouez o bugale vihan tud digristen a-walc'h, daoust d'ar vadiziant a zo war o zal, evit klask an tu da werza mein mogerioù chapel Lokrist evit gellout lakaat eur gwennegig bennak da goueza e kef ar gommun?

Daoust m'eo kouezet an doenn, ar zent a zo chomet c'hoaz, en o flas; ugent vloaz a zo m'emaint eno dindan an heol hero en hanv, ar glao dour-bil er goanv, o c'hedal gwelet unan bennak o tont da gaout truez outo.

E tu kleiz an aoter vras e weler eur C'hris koad, ment eun den, o sevel eus e vez, liou ar maro warnan, ken dislivet ha ma 'z eo gand an amzer. En hevelep tu e weler eur Werc'hez gant he Mabig hag eur zant Sebastian, skarnilet gand an heol, debret gand ar prened, skeudennou kollet! En tu dehou ema sant Laurans; heman en deus gallet en em ziouall gwelloc'h dre ma 'z eo bet kizellet e mein gwenn ar vro; n'en deus kollet nemed eun dourn; gwechall e weled livet e verzerenti war eun daolenn a-uz an aoter; ne weler tamm ebet anezi ken: eur zantez Barba a oa dre eno ivez, gwechall; aet eo en he hent.

En dra ma tizroe va c'hamaraded d'an ti m'oamp bet ennan o leina, e chomis eur pennad da zellet ouz ar c'halvar a zo e kichen ar chapel hag a zo kosoc'h eged ar bloaz 1700 a lenner warnan. Azeza a ris war

Chapel Lochrist

eun tamm maen da skeudennaoui ar chapel; gwella ma c'hellis ec'h en em jouchis rak yen e oa an avel ha kregi a rae ar yenenn em daouarn. Ki an ti tosta, ouz va gwelet a deuas warzu ennon en eur harzal hag en eur ziskouez d'in e zent lemm; komz a ris braoa ma c'helljen outan hag e tosteas ouzin, a-nebeudou; goude beza va c'housaet, tu ha tu, e c'hourvezas stok em disker, evel m'en divije bet c'hoant d'en em domma diouzin; beb an amzer e selle ouzin gant fizians ha pa zavis ac'hano, eur wech ma oa echu va skeudenn gannen, em oa evel diegi o vont dioutan ouz e welet o krena gand ar riou.

Kaout a reoc'h aman ar skeudenn a ris; a-benn eun nebeud bloaveziou aman marteze, ne jomo nemeti da ziskleria d'ar re a deuo war hon lere'h penaos e oa gwechall chapel Lokrist.

Hag ar pez a zo truezusa, e meur a lec'h, siouaz, e tigouez ar pez a zigouez eno. E Lokrist, da vihana, ar zent koz a jom c'hoaz; n'int ket prenet gant tud divadez; chom a reont atao en o zi disto. Piu a lavaro petra leveront an eil d'egile, epad nozveziou hir ar goanv pa hirvoud an avel er gwez ha pa hiboud an dour en draonien o tiskenn warzu ar mor?

Breiz-Izel hag a oa gwechall « douar ar zent » a ankounac'ha he brasa madoberourien: ar re o devoa diazezet en he c'hreiz rouantelez Jezus-Krist: eur vez eo evid ar vro a-bez ouspenn ar pec'hed.

Daoust hag ar zent ne deuint ket da skuiza d'o zro, o welet pegen divalo e raer d'ezo?

Ma ne garomp diouall!

War don: Jezuz peger bras ve.

Eun deiz trist a deuo
Hor zent koz a dec'ho,
Bagad warlerc'h bagad,
Daerou 'n o daoulagad.

'Vel diwar eur c'halvar,
Kroummet gand ar c'hlac'har,
E tec'hint holl eun noz
Eus o chapeljou koz.

— : Den ne deu war hon tro,
Divroet omp 'n hor bro,
Ha pa deu hor pardon
Den ne drid e galon.

— : A-grenn eo diskaret
Ar Vreiz hon doa savet
Rak Breiz n'eo mui hor Breiz
Hep brezoneg na feiz!

Diwar dreujou o dor
E tiskennint d'ar mor
Hag en o bagou mein
Ez aint diouz hor bro vreïn.

Goude sklerder seiz deiz
Deuet da heul ar feiz
War hor Breiz e paro
Noz yen du ar maro !

G. P.

Sent koz Breiz ⁽¹⁾

Nebeud a dra a ouzomp diwarbenn sent koz hor Breiz, ha c'hoaz, tra souezus, — an nebeudig a ouzomp diwar o fenn a-wella n'eo ket en istor ar zent eo e vez kavet. A-nevez 'zo ez eus bet klasket, dre studia hanoiou al lec'hioù hag hanoiou ar zent, sila eur beradig sklerijenn a-dreuz al latar a guz ouzomp derou ar feiz kristen e Breiz. Eur skiant nevez a zo bet savet, kouls lavaret, gant he binvioù hag he reolennoù hec'h-unan, skiant hag a zoug e galleg eun hano... *distrantellik a-walc'h*: « Topo-hagio-onomatique » pe ma kirit istor ar zent dre an hanoiou-lec'h. »

— « Eun doare eus ar re wella eo, eme an A. Loth, evid anaout buhez ar zent e Breiz, koulz hag e Kerne, Breiz-Veur hag e Bro-Gembre. En teir bro-ze, n'eo ket istor ar zent eo hor sklerijenno ar sura war o buhez ha war stad ar relijion el lec'h hag en amzer ma vent, met an hanoiou-lec'h. »

Evit ar pezh a zell ouz buhez ar zent, e c'hellomp ranna e tri rummad hanoiou-lec'h Bro-Vreiz : an hanoiou e « Lok », an hanoiou e « Plou- », « Lan- », « Tre- »; an hanoiou e « Sant-X... » evel Sant-Divy, hag an hanoiou e « X... » evel Beuzec, Gouesnou, hag all.

I. — AN HANOIOU E « LOK »

Ar ger « lok » a zeu eus al latin « locus », ha douget e vez gant eul lec'h santel bennak, eur manati, eur prioldi, pe aliesoc'h eur chapel; hano eur zant a

(1) Diverra teir studiadenñ bet graet da gloareged Kemper, er goañv tremen, ha tennet eur c'hals anezo eus leor an A. Laviglière *Les saints et l'organisation chrétienne primitive dans l'Armorique bretonne*.

vez atao stag outan. Hogen, kement hano e « Lok- » a anavezet a zo bet savet war an diwezadou; rak ne gaver ket anezo er c'horn-ze eus Breiz a gomze gwechall ar brezoneg ha ne entent mui nemed ar galleg abaoe an XII^{vet} kantved da ziwezata; meneg ebef anezo kennebeut er c'hosa buheziou sent. Lavarout a c'heller eta, diarvar a-walc'h, ne oa ket eus an hanoiou e « Lok- » araok an XI^{vet} kanved. Rak-se, n'o deus netra da welet gant buhez hor sent koz, an hanoiou-lec'h evel Lok-Mikael, Lok-Majan, Lokrist, Lok-Maria hag all.

II. — AN HANOIOU E « PLOU », « LAN » Ha « TRE »

Ar ger « Plou » a dalv evit holl dachenn eur barrez; « lan » a verk eur chapel, eun ermitaj; « tre » eur gerriadenn bennak diwar ar maez. Hogen, an hanoiou savet gant an tri ger-ze a zo koz tre, rak kaout a raer anezo er c'hosa buheziou sent kerkoulz hag er c'hornadou a Vreiz-Uhel ma komzed enno gwechall ar brezoneg. Ouspenn, da heul ar ger « plou- » e kaver ar memes hanoiou sent eget warlerc'h « lan- » ha « tre- », ar pezh a ro d'eomp da gredi eo an tri ger-se eus an hevelep oadvez. Hep dale koulskoude e rankont beza kollet o ster, o zalvoudegez, nemet « plou », a zo bet savet gantan goude eur rummad kenta a hanoiou e « Plou- », eun eil rummad a hanoiou e « Plounevez- ».

III. — AN HANOIOU E « SANT X... », HAG E « X »

An hanoiou e « Sant-X... » evel Sant-Vaudez, hag an hanoiou n'eus anezo nemet hano ar zant hepken, evel Edern, Gonesnou, a zo a oadvez dishenvel, diaes awalc'h da verka resis. Eus « Sant-Herbot » ne gaver na roud na meneg kentoc'h eget an XIII^{vet} kantved. Met lod all eus an hanoiou-ze a zo ker koz hag ar re e, « Plou- », « Lan- » ha « Tre- »: Edern a ro e hano da Blouedern ha da Lanedern ha Langouesnou a raed gwechall eus Gouesnou.

Ret eo hen anzae, istor pep sant drezi hec'h unan a zesk d'eomp nebeudik a-walc'h a dra. Eur poent hepken a zo diazezet start: ar zent-se, ankounac'haet hirio, o deus roet o hano da lec'hioù santel, chapelioù ha parrezioù. Pouezet o deus eta, int-i pe an enor rentet d'ezo, war buhez ar feiz en hor bro. Koulskoude, dre lakaat kenver ha kenver buhez meur a zant, e c'hellmp pennaoui gwirioneziou ha n'hon dije morse kavet e buhez ar sant-man-sant e-unan. Evelse, derc'hel a c'heller da wir n'eo ket bet anavezet nag enoret a-ziabell ar zent o deus leshanvet ar parrezioù e « Plou- » ha « Lan- »: evit an darnvuia anezo, n'eus nemet eul lec'h o tougen o hano. Ouspenn, tro a zo da gredi eo koz koz ar zent-se, hag e vevent d'an ampoent m'edo ar feiz kristen oc'h en em skoulma ouz bro nevez hon tadou tec'het a-raok ar Zaozon. Sur eo ive o deus bevet en hor bro int-i o-unan, ha n'eo ket hepken dre an enor rentet d'ezo.

Mar deo bet an darn vrasa eus hor sent koz o chom e Breiz, penaos eo bet hadet o chapelioù aman hag ehont? Rak alies gwech e kaver, dindan ar memes hano, eur chapel en arvor hag eun all en argoad; hag a-wechou eun trede demdost d'an aod, Perak? Diaes eo gouzout. Setu hag a c'hellfe beza kar tost d'ar wirionez; wardro chapel genta an arvor e vije bet dilestret ar zant, pa deuas eus an enezenn; diwezatac'h, c'hoant d'ezan tec'hout diouz an dud a zirede d'e gaout en abeg d'e vrud, e vije pignet en argoad da guzat, hag eno e vije bet savet an eil chapel; an trede chapel a verkje al lec'h ma touaras goude eun eil beaj, pe c'hoaz eun trede ermitaj goude dizrei eus an argoad, rak ar Vretoned a gar ar mor. N'eo ket difennet sonjal kennebeut e voe enoret ar zent, goude o maro, ouspenn el lec'h m'o doa bevet, hag e kreskas evelse niver o chapelioù.

J. L. GOUZIEN.

Me a fell d'in reiza va buhez evel a girin

Senti, plega d'ar re all, goulenn kuzul digant tud fur, n'eman ket mui ar c'hiz. Hiviziken an den yaouank a lavar a vouez uhel eo gouest d'en em c'houarn e-unan, hag e fell d'ezan ober evel a garo.

« Me, emezan, a c'hoanta kaout plijadur em buhez, me a c'hounezo arc'hant buan ha da c'houde ne van-ko netra d'in. »

Gwechall e veze lavaret oa dleet da hep den ober e zevel, labourat, kerzout atao dre an hent eün, beza leal, onest, ober vad d'ar re all. Hag eur vuhez implijet evelse a oa eur vuhez leun, a dremene buan, a roe eürusted hag a zigase enor en familhou.

Gwechall e veze lavaret d'an den yaouank : « Bez war evez, ar bed a zo touellus. Evit en em ziwall diouz ar stlabez hag an dizurz, e vezo ret d'it stourm heb ehan, hag evelse hepken e vezi trec'h d'ar iou-lou direiz ha da skouerïou all ar bed. »

Ar zent, da lavaret eo ar re wella eus an dud, ar re a zo enor an douar, o deus poaniet evit dont a benn eus holl enebourien o ene, hag evit kaeraat ha pinvidikaat an ene-ze, o deus graet brezel d'o c'horf, gouzanvet naon, sec'hed, skuisder, pep seurt poaniou, heb en em glemm. Tud ar bed a grede oa truezus o stad, met i a en em gave eürus hag a lavare : « Barr leun eo hor c'halon a levenez. »

Santez Ka'ell, gwerc'hez Sienn, a gomze evelhen ouz Jezuz Krist he doa kemeret da bried : « Taolet am eus pell diouzin pep karantez evit traou an douar. Netaet am eus va zreid diouz poultrenn ar bed; ha ret e vezo d'in o c'baillbara a-nevez ? » An Aotrou a zes-

kas d'ez eus el Lezenn daou c'hourc'hemenn : unan da garet Doue, eun all da garet an nesa. « Me a fell d'in, eme ar Mestr, da welet oc'h heulia an daou c'hourc'hemenn-ze, oc'h ober hent war an daou droad-ze, o nijal gant an diou askell-ze etrezeg an Nenv. Hag ankounac'haet ec'h eus da garantez virvidik evit silvidigez an eneoù ? Perak neuze klask mont war da gíz ? Perak en em glemm ? N'am eus ken c'hoant nemet da welet o kerzout dre an hent m'out bet galvet ennan abaoe da vugaleaj. » — « Me, eme Gatell, n'oun nemet eur vaouez hep deskadurez. Petra oun-me gouest d'ober ? — « Evidon-me, a respontas Jezus, n'eus na gwazed, na merc'hed, na tud desket, na tud dizek, ha selaou mat an dra-man. En amzer a hirio an dud desket o deus, gant o ourgouilh, savet ken uhel o fenn ma fell d'in o izelaat. »

Neuze Katell a zoublas he fenn hag a zisklerias : « Servicherez oun da Zoue. »

Hag, evel kustum, Jezus a lavaras a-unan ganti pedennou an ofis, ha pa glevas kreisteiz o seni, e c'hourc'hemennas d'ez e mont da gemeret he fred. « Da dud a zo ouz taol, emezan. P'az pezo leinet, e tizroi da bedi adarre. »

Hiviziken Katell a ra'o ar gefridi fiziet enni gant ar C'hrist. Embann a raio e pep lec'h, dirag ar re vras, dirak ar re v'han, menozioù ar C'hrist,

Ober war an douar-man bolontez Doue, derc'hel mat beteg ar fin hep morse fall-galoni, setu aze ar vuhez kristen. Ar re a ra evelse, hag ar reze hepken a zo dleet d'ezo enor ha meuleudi.

En deiz a hirio ez eus kalz tud hag a gred n'o deus war an douar-man netra d'ober nemet klask plijadur, n'o deus ket da labourat, da c'houzanv poan, d'en em zieza. « Pa vez d'en em zieza n'eus ket a blijadur. »

Gwir da gaout plijadur ! Eus pelec'h e teu d'ezo ar gwir-ze, ha digant piou ? War o meno, o deus

gwir da zrebri hep labourat, da rei o gwalc'h d'o holl ioulou. Ma klasker enebi outo, ez aint dre nerz hag e roint taol ar maro d'an hini a glasko stanka outo an hent.

Piou ne wel ket em'an an dud-ze oc'h en em zevel enep pep roll, pep reiz ? Gant hevelep tud ne vije da gaout war an douar-man nemet brezel ha tabut. — « Kement a blij d'eoc'h a glaskit kemeret. Met re all a zo perc'henn d'ar pezh a c'hoantait, hag a zifenno o zra, evel just. An hini krenva eo a vezo mestr, an hini n'en deus ket a nerz da zifenn e dra a ran-ko plega.

Plijadur, emezo, ha liberte d'ober evel a garomp. Hag o redet warlerc'h al liberte, e teuont da veza sklaved. Senti a reont ouz o ioulou fall, kaset ha digaset int ganto du-man, du-hont, e pep lec'h, ha morse n'o deus o gwalc'h, morse ne gavont peoc'h ebet nag eurusted ebet, hag alies, skuiz, inouet gant bec'h ar vuhez, ez eont d'en em laza. En em laza a reont, ha laza a reont re all. Ar vaouez a c'hoanta beva en he roll ne fell ket d'ezi mui kaout bugale. « Pa vez d'en em zieza, n'eus ket a blijadur. » Ar vugale a vez poan ganto, pell e vezont o sevel, da zispign e vez ganto. Perak neuze kaout bugale ? « Klaskomp plijadur, na deomp ket d'en em zieza, ha pa vezimp maro, ra zeuio an dour-beuz da c'holoi an douar ! »

Ar fals-doktoréd, ar skrivagnerien dizoue a zo o stlabeza sperejou ha kalonou an dud yaouank, o teski d'ezo en em rei d'ar pec'hed, d'an hudurnez, a zo o labourat evit ar maro. Lakaat a rafent gouenn an dud da vervel, ha ne jomfe mui war an douar nemet al loened mud.

N'eus nemet Iliz Jezus-Krist, sklerijennet gant ar Spered Santel, o tisplega d'an dud ar wirionez, oc'h en em zevel eneb ar geier hag an droug, o terc'hel ar bed en e zav.

Y. U.

Ti nevez Perig hag Azilis

Savet eo an ti nevez; war eun dorgenn emañ; e vegeriou a zo gwenn hag e doenn glas; kaer eo evel eur skrin; daou brenestr hag eun nor a zo d'an traon; tri brenestr a zo er zolier hag a-zioc'h ar zolier ez eus eur c'halatez: « Ker-Uhela » eo hanvet gand ar re goz.

I. — DIOUALLEREZ AN TI.

Ar Werc'hezig alaouret a zo en he log, he daouarn astennet evel evit digemeret ar re a deuio en ti hag he daoulagad digor da zifenn ar re a vezo ennan; dinec'h e c'hellont beza, war evez e vezo anezo; astenn a ray he dourn da lavaret d'ar paour: « Deus heb aoun ha sko » « war an nor; digoret e vezo d'it; e kichen an tan e » « vezi kaset da domma; eur skudellad voued a vezo » « aozet d'it ha ma 'z peus riu d'az treid e vezo roet » « kolo fresk d'it da lakat en da voutou, rak aman ez eus » « eur vestrez hag a lenn an Aviel bemdez diouz an noz; » « karout a ra ar beorien hag enno e wel skeudenn veo » « Hor Zalver Jezus-Krist! »

Lavaret a ray ivez d'an amezeien ha d'ar vignoned: « Deuit en ti da c'houlenn sikour; m'hoc'h eus ezomm » « tud, binviachou, loened da ober ho labour ne vezo » « nac'het netra ouzoc'h! Pa zigouezo gant tud an ti-man » « kaout ezomm ne vezint ket nec'het ken nebeud oc'h en » « em erbedi ouzoc'h; m'ho peus eun ali mat bennak da » « rei e vezo selaouet ha laket da dalvezout. »

Arabad e vezo avat d'an diaoul dont tost d'an ti-man, I. V. ar wir zikour hen anavezo war deod eur gwall gristen a rofe eur gentel foll d'an daou bried yaouank; e anaout a rafe e dourn eun all a ginnigfe d'ezo eul leor digristen pe eur gazetenn etre daou, na mat, na fall; e anaout a rafe e daoulagad eur judas ha ne vez en e vleud nemed pa c'hell goapaat ar veleien hag an traou santel. An diaoul n'eo nemet spered; gouzout a ra en em guzat dindan eur bilhed-vot kouls ha dindan eur bil-

hed-bank; met ar vaouez dinamm he deus flastret e benn d'ezan eur wech hen diskulio atao ha n'hen lezo ket da lakat e dreid en eun ti hag a zo bet fiziet enni: eurus eta ar re a zo a-us o dor skeudenn ar Werc'hez venniget. Poaniou, klenvejou, dienez a c'hell mont en ti, rak traou int hag a deu a-berz Doue hag ar c'hristen mat a boko gant karantez d'e groaziou, met an enebour fallakr a jomo er maez da yudal.

II. — ARDREMEZ HA DIABARZ AN TI.

Taolit eur zell war diabarz an ti nevez; ne welit ket peger brac eo renket an arreboueri? Souezet e chomer o welet al listrier, kement a blajou a liou ennan. Luita a ra an traou en ti-ze; bemdez e teu ar wreg yaouank da ober tan-skolpajou er siminat evit sec'ha ar plastr hag ar mogerioù rak n'eo ket yac'hus mont da jom en eun ti hag a zo kel leiz all e vogerioù. A! meuleudi a c'heller rei da Jakou en dro-man; labour vrag en deus graet ha labour zillo; sec'hor vat a zo bet epad m'edo an ti war ar ramp; an Aotrou Doue a oa a-du gantan evit doare; eun neiz, eus an dibab, en deus fichet d'an daou bried hag hep dale e teuint da jom ennan.

Evid e c'houatori. Perig et deus laket gwez pin en tu diouz ar walarn ha, tro-war-dro d'an toul-hanvoez, en tu diouz ar sav-heol; gwez elo en deus laket ivez, eun daouzek bennak, en izelenn, war lez an dour hag e tu ar c'hreiz-deiz, Aziliz he deus hadet bleunioù c'houez-vat ha fourret eur bod-roz da zével ouz ar voger:

« Henman, emezi, a vezo skeud hor buhez; e pep buhez
« ez eus bleun ha drein, evel er bod-roz, da lavaret eo
« dervezioù laouen ha dervezioù trist, mesk-ha-mesk;
« evito holl e rankomp trugarekaat an Aotrou Doue! »

Pep tra wardro he zi her c'helenn. Pa jom a-zav dirak an orelach a zo etre an daou wele e lavar enni he-unan:
« Setu ar momenter a skoio tra ma vezin war an douar;
« setu an nadozioù a verko eur va maro; niveret e vezo
« va amzer eur da eur ha va Ael mat a zongo an euriou-
« ze dirak Doue: euriou sklêr, euriou tenval; euriou hir
ar c'hlenved, euriou skanv ar yac'hed; euriou ar bedenn;
« euriou al labour; euriou an chan; holl e vezoc'h bar-

Kuzit hoc'h aluzen e kerc'hen ar beorien, rak evel ma voug an dour an tan, evelse ivez an aluzen a voug ar pec'hejou.

« net ha pouezet; holl 'e chomoc'h d'am gedal er bed-
« all! »

Arabad eo kredi ez eo tenval penn Aziliz dre ma vez
traou poellus war he spered a-wechou; kana a oar ha
c'hoarzin 'ta : eul laouenedigez eo sellet outi; he bleo a
zo melen; he divoc'h rus-wenn; he muzellou mousc'hoar-
zus; aer vrag he deus; n'eo na re aonik na re hardis;
sellet a ra eun ouz an dud rak ar peoc'h a zo en he
c'honsians hag al levenez en he c'halon. Sal e vije bet
kals evelti e Breizl. reketi a ran peb a Vreizadez hen-
vel outi da gement paotr yaouank a lenn *Feiz ha Breiz*;
neuze e chomint er vro, war ar maez, el lec'h ma 'z eus
poan, met el lec'h ma 'z eus ivez aer vat, bara, sklerijenn
ha yec'hed!

III. — AN TI NEVEZ BENNIGET.

Disul diweza, goude ar gousperou, e voe benniget an
ti nevez gand an Aotrou Person, eun den hag a gemer
poan gand e barresioniz, m'hen assur deoc'h; c'hoant en
deus d'o chacha holl d'e heul, d'ar baradoz. Eul litrad
gwin dous en devoa prenet Perig hag an Aotrou Person,
ken dilorc'h ha tra, a eas eur banne gand ar re a oa
er-o da yec'hed ar priedou yaouank, en o c'hêr nevez;
Aziliz evit tenna bennoz Doue war he ziegez a roas gwerz
eun oferenn d'ar beleg hag arc'hant an ugent lur genta
a vleud gwiniz he devoa bet diwar he greun: pemp sa-
c'had a gant lur en devoa roet tad Perig, p'eo gwir e
wele e oa krenv e greun da baka an eost.

An daou zen yaouank a zo hano ganen anezo aman
n'int ket pinvidik, pell diouz eno; feiz o deus avat e
komzou Hor Zalver ha fizians e madelez Doue; biken
ne jomint hep rei d'ar veleien ha d'ar beorien ar pezh a
zo dleet, rak gouzout a reont ervat eo an aluzen eun
dever striz; laket ez eus gwenneien etre daouarn darn
d'ober o zreuz war an douar evel ma lakeont o-unan
eur bilhed a gant lur etre daouarn o mevel pe o maez
pa 'z eont da ober kefridiou evito hag e c'houlenner o
c'hount outo pa deuont d'ar ger; evelse ivez an Aotrou
Doue a c'houlennou ouz pep den: « Petra 'z peus graet
eus ar pezh am oa fiziet ennout? »

Per hag Aziliz a oar kement-se ha ne fell ket d'ezo beza-
paket fall gand o Mestr.

Tintin Anna.

Ar goanv. Ar marvailhou e tal an tan.

Kanaouen ar Goanv

Me eo ar goanv : gant eur sae wenn
Oun gwisket euz an troad d'ar penn;
War Breiz-Izel, tri miz, me ren
Ha dirazoun an holl a gren.

Me eo ar goanv : d'an heol dremm rus
E kemennan « pella ha kuz »
Ha, deut an noz, d'al loar hep par
E kemennan « Dihun ha par ».

Me eo ar goanv : prim d'am goulenn
En em zispleg ar goumoulenn;
Prim, en oabl skler, hervez va c'hoant,
En em ziskouez ar stered koant.

Me eo ar goanv : a blas da blas
E nij d'am heul va halan sklas;
Hag ouz va zroad hag ouz va dorn,
Endra ma 'z an, e ruilh ar skorn.

Me eo ar goanv : c'houek ouz an ere'h
E komzan : « Nij eus da neiz gwerc'h »
Ha diouz an neyv, skanv evel plun,
Puilh d'an douar e' koutez he bleun.

Me eo ar goanv : doun en douar
Me aoz d'an had gweleou klouar;
Hag euz e vez, pa vo an eur,
E savo gant an hanv, va breur.

Me eo ar goanv : va skillfou gouez
A lamm o mantell diouz ar gwez;
Hag er c'hoajou ar skourrou paour
A gan o c'haon d'o deliou aour.

Me eo ar goanv : ac'han abred
Eo aet ar wenneli d'ar red;
Da vro an heol, d'an oablou sec'h
Meur a labous bemdez a dec'h.

Me eo ar goanv : dre-holl, d'am c'hri,
Va avel foll a blant he fri;
En tiez soul va avel-yud
Tostoc'h d'an tan a vunt an dud.

Me eo ar goanv : gant riou ha skorn
E vezan kavet e pep korn;
Kriz oun ha goulskoude me eo
A ro d'ar bed an Doue beo.

Me eo ar goanv : war ma brec'h d'eoc'h
E tiganan Roue ar peoc'h;
D'eoc'h e tiganan war va choug
Hader ar mad, Lazer an droug.

J. L'HELGOUAC'H, O. M. I.
Sant-Brieg, 4-2-32.

An teir bran

Eur pardaez. — pell a zo abaoe. — goude m'oañ
bet o welet maner Koad-ar-Skour, e parrez Plourin,
edon o vont d'ar C'hloastr da gemerout an tren da zis-
trei da Vontroulez. Heulia' a raen hent bras koz Ka-
raez, dilezet, koulz lavaret, abaoe m'eo bet digoret an
hent nevez hag en eul lec'h trist ha gouez ec'h en em
gaven. An hent koz a bigne eun war menez Are, dre
douez al lanneier hag ar brugeier hag an amzer a oa
ker sioul ma kleved, daoust ma oan teir leo diouto.
kleier Plouneour o seni an Angelus.

Maner Koad-ar-Skour

En eun taol e kavis, war va hent, eun tregeriad koz azezet, e tu kleiz an hent, war eur c'halvar torret hag a zouge, breman, eur groaz houarn, e lec'h ar groaz vaen en devoa gwechall. Eun nebeud gwez a oa adre kein ar groaz hag eun tammig straed da vont d'eur vengleuz koz dilezet ha leun a zour gwern.

Ar paotr koz en devoa klevet va zrouz-bale; trei a eure e benn da zellet ouzin hag e lavaras d'in :

— Brao an amzer da vale !

— Ya ! laouen ! emedoun, ha gwelet a ran oc'h deuet hoc'h unan dre aman da glask aer vat !

— : Eun tamm diskuiz a ran, paotr yaouank, emezan, rak pa deuer da gosaat an divesker a bounera. Me a zo eus ar Gerveur hag ezomm am eus da vont da Gelern. Mall eo d'in zoken kendelc'her gart va hent, rak an noz a deñio buan ha daoust ma n'eo ket ken danjerus ha kentoc'h an hentchou n'eo ket me eo a garfe en em gaout da veza va-unar war vale. Da gemeret an tren emaoch, 'm eus aoun. Ma kirit, neuze, e raimp hent hon daou.

— : Ya ! laouen ! avat, tad koz ! livirit d'in 'ta perak e komzit eus danjeriou an hent ? Ma anavezit eun darvoud bennak c'hoarvezet el lanneier-man, livirit hen d'in, en eur vont gand an hent, rak me em bevez plijadur atao o klevet traou an amzer goz.

An hini koz n'en devoa ket kalz a zoare d'am selaou ; en e zav, harpet war e vaz, e selle ouz teir pe beder bran a oa kludet war skourrou uhela ar gwez. Al laboused du a goage hag a nije eus an eil gwezenn d'eben hag, en eun taol, ez ejont ac'hano, a-denn askell, etrezek ar c'hoad tosta.

— Ya ! a lavare outan e-unan, setu dizroet ar brini ; aze emaint atao ; ar re-ze eo ar re o deus gwelet ar gwall zarvoud ; kant vloaz e vevont hag ouspenn ; zoken, a-wechou. An Aotrou Doue a zo bras e c'hal-loud ! Ra vezo meulet e hano santel !

Daoulina a eure dirag ar groaz da lavaret eur benn ha setu ni da ober hent hon daou.

Eur pennad e chomas dilavar ; anat oa e oa eun dra vras bennak o pikat e galon ; ne rannis ger ; kemeret a eure e yalc'h-vutun ha goude beza laket tan war e gorn e stagas da gomz :

— O c'houlenn eun istor edoc'h diganen, bremaik ; n'em eus ket ezomm da jom pell na da vont pell da glask unan ; ma c'hellfe ar brini-ze komz e ouesfent kalz gwelloc'h egedoun penaos e tremenas an traou emaoen o vont da ziskleria d'eoc'h : va istor a vije mat he rei da anaout d'ar re ne gredont ket ema lagad an Aotrou Doue o teurel evez ouz pep tra.

Gwelet ho peus an toull mengleuz a zo adre ar groaz ; el lennad dour a zo enni e voe kavet breman ez eus pevar ugent vloaz bennak korf eur marc'hadour eus Karaëz a oa en hent da vont da foar an nec'h da Vontroulez. Kalz amzer en devoa kollet, rak e loen a oa kamm hag e oa bet ret d'ezan chom d'e houarna e govell ar Skiriou, e Berrien ; loc'het e oa ac'hano, wardre peder eur diouz ar pardaez ha goude den n'en devoa klevet hano anezan. E wreg enkrezet a lakeas e glask hag e voe kavet e gorf e toull dour ar vengleuz ; lazet e oa bet rak e dreid hag e zaouarn a oa en ereou. Ar yalc'h a oa aet gantan eus ar gêr n'edo mui warnan. E loen ne voe klevet hano ebet anezan, ken nebeud. An archerien, kaer o devoe poania, ne deujont ket a-benn da lakat o dourn war an dorfetourien o devoa mouget ha beuzei ar marc'hadour reuzeudik-ze ; ne jome roud ebet anezo e nep lec'h : den ebet n'en devoa o gwelet nag o c'hlevet ; trouz bras a voe diarbenn an torfed hag a-nebeudou e skuizjod o komz anezan pa ne oad ket evit koueza war an hini en devoa her graet : tri bloaz goude ne oa hano ebet anezan ken.

Va zad, d'ar c'houlz-ze, en devoe ezomm da vont da

Vontroulez da gaout eun alvokad evit gouzout penaos en em zifenn ouz eun amezog a glaske trabas outan

Torfed an daou Hamonou

diwarbenn an dour. Pa dremenas ebiou ar groaz m'edon harpet outi bremaik, e savas c'hoant gantan da jom eur pennad da ziskuiza, en he c'hichen. Evel ma oa avel e lammas dreist ar c'hleaz a oa en he c'hichen hag e c'hourvezas eno, er goudor, war al leton.

A greiz e ziskuiz e klevas trouz daou zen o tont gand an hent bras; sevel a eure, en e zav, ha dre douez deliou gwez ar c'hae ec'h anavezaz an daou vreur Hamonou, eus ar C'hloastr, daou baotr ouesk

ha ne oa ket kals a dra da damall d'ezo ha ne greded ket evelato fiziout re en holl enno rak n'o devoa vad ebet da ober da zen. Eun tiegez bras a oa ganto; berr e oa bet an traon ganto, eur pennad, met, dre o labour, da gredi eo, e oant deuet a-benn d'en em zis-lea ha zoken da brena chatal eus ar c'henta.

P'edo an daou vreur o vont da dremen ebiou ar groaz, teir bran hag a oa kludet war skourrou ar gwez tosta d'an hent a en em lakeas da nijal, da goagal, evel ma vijent e kounnar, a uz d'an daou vreur ha goude eleiz a droidellerez ez ejont da ziskuiza pelloc'h war eur wezenn bin a oa he-unan e kreiz al lannog vras :

— Sell, eme unan eus an Hamonaoued, setu aze brini marc'hadour Karaëz; hopit, hopit, loened di-valo, kement ha ma kerot; den ebet ne ouezo petra livirit.

— : Ro peoc'h, eme egile ker rok ha tra. N'ouzon ket perak omp deuet dre aman N'eo ket bet gwelet va zreid, en toull-man, abaoe an nozvez ma... Ro peoc'h sell n'out nemed eur glabouser ! taol evez na vefes tapet a bouez da deod.

— : Te a zo oc'h hunvreal, eme ar c'henta. N'eus nemedomp hon daou aman hag evelse ne 'z peus ket ezomm da gaout aoun evit komz krenv. Ya ! c'hoarzin a rankan pa zonjan er marc'hadour-ze a bede ar brini, pa ne wele dirazan krouadur beo all ebet ken, d'hon diskulia. Testou kaer en devoa kavet; keit ha ma ne zavo nemet testou evelse en hon eneb e c'helli kousket dienkrez.

— : Ro peoc'h, sell, a lavaran d'it, eme ar breur hena; deomp ac'han, dillo, en aoun ne redfe spez an hini maro war hon lerc'h. Perak out deuet ivez dre an hent-man fenoz ? Birviken ne vezin tapet ken da zont tost d'an toull-ifern-man !

— : N'es ket da lavaret sotoniou evelse, eme ar

breur yaouanka; eur wech ma vezer maro e vezer maro mat, daoust d'ar pezh a lavar ar veleien gaouiad. Bez en habaskder; bremaik e paein eur chopinad d'it e ostaleri ar Groaz-Verr ha goudeze, marteze, ne greni ket kement.

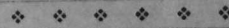
Mont a rejont ac'hano gand o hent. Va zad, avat, en devoa klevet tra a-walc'h hag eur wech en em gavet e Montroulez e lavaras d'e alvokad ar pezh en devoa klevet; heman her c'hasas raktal betek Barner bras ar Roue, — en amzer Charles X edod neuze, — hag her pedas da lavaret dirak heman ar pezh a oa digouezet gantan. Antronoz an archerien a yeas d'ar C'hloastr hag an daou Hamonou a voe prizoniet. A-bouez klask piz a-walc'h e voe kavet dindan eur bern deliou eun tamm eus hern mal ar marc'hadour a voe anavezet mat gand an intañvez; an dorfetourien o devoa devet ar mal met n'oant ket deuet a-benn da zevi an houarn a oa outi; ar marc'h a voe kavet ivez e kosteziou Komanna gwerzet ganto da unan bennak diwardro eno; gand arc'hant an hini maro o devoa paeet o dle ha pignet loened kaer da leuna o c'hrevier.

An daou vuntre a nac'has beza graet an torfed, da genta; pa weljont nag a desteniou a oa, en o eneb, ec'h anzavjont, evelato, o fec'hed. Pa c'houlennas ar barner outo hag en em erbedi en devoa graet ar marc'hadour ouz ar brini e lerverjont: — Pa welas edomp o vont d'e vouga, evit ma ne vije den diskulia e sellas en dro d'ezan spouronet hag o welet teir bran war skourrou ar wezenn dosta e youc'has d'ezo: « Brini, Brini, m'ho kemer da dest ema an daou-man ouz va laza! » Ne lavaras netra ebet ken; me c'hoarze ouz e glevet hag a stardas ar gordenn en dro d'e c'houzoug!

An daou vuntre a voe kondaonet d'ar maro ha dibennet e Montroulez war blasenn ar Pave Nevez.

Va zad, Doue r'hen pardono, a gontas an istor-ze d'in a-lies, ha bep wech ma tremenan ebioù ar groaz-se e ehoman a-zav da lavaret eun *De profundis* evid an Anaon ha da bleustri war justis an Aotrou Doue; an testou en devoa kemeret ar marc'hadour a oa en em zavet a eneb e vuntreien ha kastizet e voent: rak Doue a zo just ha pep pec'hed a vez kastizet abred pe ziwezad, pe er bed-man pe er bed all.

G. P.

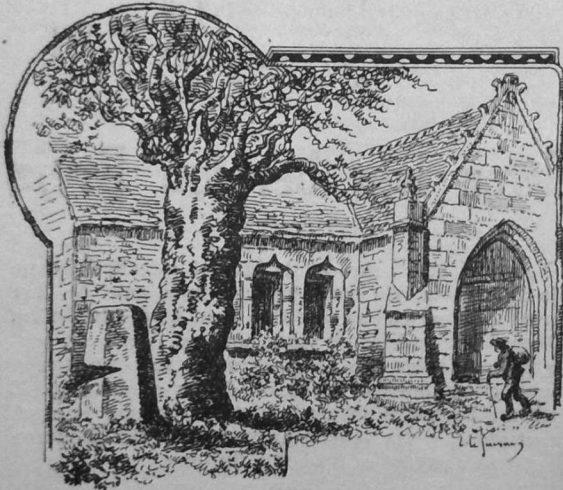
Gwez ivin berejou Breiz

Ne weled bered ebet kouls lavaret gwechall ha ne vije ket a wez ivin enni; ar wezenn-ze gant he liou tenval a gomze eus ar maro ha gant hirder he buhez e komze eus padelez da viken an ene. Abaoe an amzer gosa ar gwez ivin oa gwez ar re varo ha gwella douar a oa diouz o doare oa douar ar berejou. E enezenn Brehat e lavared, breman ez eus eun tri ugent vloaz, e veze eneou ar purgator war skourrou gwez ivin ar vered oc'h ober o finijenn.

Ivinennou a oa hag a oa brudet evid o c'hozni hag o zeoder; er bloaz 1780, hini iliz Sant Servez, e kichen Callac, oa, war a lavared, uhela ha teoa hini a oa er bed-holl. E bered Plouagat, etre Gwengamp ha Kastelaudren, e oa eun all hag a dlee kaout, diouz he gwelet, 8 pe 900 vloaz. E kichen ilizou Sizun ha Rumengol ez eus ivez gwez ivin ledan hag a jom atao en o sav; ivinenn Sizun, abaoe ma n'ema ket ken

ar vered en dro d'an iliz a zo disteraet ha n'eo ket souez rak he magadurez wella a denne eus ar beziou.

Ivinennou kaer a gaver c'hoaz e Landouzan, e parrez an Drevec, e Lok-Majan, e Plouguin, e Plourac'h, e Landudal, e Kernilis, e Penhars, e Sant-Laurans e parrez Goulien.

Ivinenn Landouzan

E Bro Roazon e kaver gwez ivin e Acigné, La Baussaine, Bourgbarré, Claves, Bazouges-sous-Hédé, Sang-Brieg-an-Ivin, Plesder, Treffendel, hag a zo kosoc'h ha startoc'h, en o sav, eged an ilizou a waskedont. Darn anezo o deus gwelet e-harz o zreid templou payan ha diou pe deir iliz savet an eil goude eben.

E Breiz-Izel e veze graet kals stad ouz ar gwez ivin; pa ziskaret ar gwez all er berejou e veze espernet atao an ivin hag ar gwez a veze diskaret e veze laket re all en o lec'h, ar pezh ne vez ket graet breman.

En eskopti Roazon avat ez eus bet eun eskob, eun den a zoujans Doue, Per Cornulier ha n'oa ket evit gouzanv ar gwez ivin. Gourc'hemenn a eure o diskar. D'an 26 a viz eost 1636, barner bras Parlamant Roazon, Jili Huchet de la Bédoyère, a en em glemmas eus an eskob o veza ma roe urz dre ma 'z ae da ziskar kement ivinenn a wele dindan boan a eskumunugenn : « Ar gourc'hemenn-ze, eme an A. Huchet, a zo douget a enep pep gwir, rak ar gwez ivin-ze a zo bet laket er berejou evid eun digarez vat ha war urz Duked koz Breiz. »

Ne anavezet ket urz an Duked nemet dre lavar an A. Huchet, met e Bro-Zaoz e lec'h ma 'z eus eleiz a ivin, ar Rouaned o devoa gourc'hemennet planta gwez ivin evit kaout koad da ober gwaregeier ha bi-rou; met n'eo ket evit kaout danvez binviachou evel-se hepken eo e plantet ivin rak ar Roue Edouard kenta (1272-1307) a roas urz da blanta ivin en dro d'an ilizou, evid o gwaskedi ouz ar gwall avel.

E Breiz ez eus bet laket gwez ivin er berejou evit meur a zigarez hag ar c'hoad ivin a veze implijet, sur a-walc'h da ober armou. War gontchou an Duk (1306-1308) e welomp e oe paet 10 gweneg da iliz Plemy evid eur skour ivin prenet da gempenn gwaregeier ar zoudarded a oa o chom e Jugon. Hon Duked a zaremprede kals neuze rouaned Bro-Zaoz ha marteze o deus laket da dalvezout en hor bro al lezennou douget gant Rouaned Bro-Zaoz divarbenn ar gwez ivin. Gwez a zo bet a-holl viskoaz hag a zo bet muioc'h a zamant d'ezo eget d'ar gwez all. Epad ar brezel 1914-1918, gouarnamant ar Frans a zifennas

diskar ar gwez kraon o veza ma vez implijet ar c'hoad kraon da ober treid fuzulioù.

Ne ouezer ket mat a-walc'h perak en devoa kement a gas eskob Roazon ouz ar gwez ivin evel m'en devoa : « Klevet en devoa, emezan, e rae an dud diwar ar maez implij fall eus ar gwez-ze ! » N'ouzomp ket avat pe seurt implij fall a c'hellent da ober ganto.

Ivinenn Plouagat

Ar re goz a lavare e oa mat an delioù ivin da laza ar razed. Re all a lavare e oa fall mont da gousket dindan ar gwez ivin. Ar C'hallaoued koz evit spega kontamm ouz o birou o soube e dour tennet eus delioù ivin gwasket. En hon amzer e leverer e varfe al loened a zebrfe delioù ivin.

Parlamant Breiz a enebas ouz eskob Roazon hag a zifennas diskar ar gwez ivin; kuzulierien an iliz a veze laket ken nec'het hag eur c'hi war eur c'hra-vaz o klask gouzout ouz piou senti. Ar Parlamant a oa en e wir o tougen ar gourc'hemenn a zouge rak hen oa bleiner kuzulioù ar parrezioù hag eskibien Breiz ne c'hellent ket heb e aotre rei urz da ziskar ar gwez a oa en dro d'an ilizou ha d'ar chapelioù. An tabut a badas eur pennad brao. E Cintre e voe dis-wrziennet ar peder ivinenn a oa er vered; e Retiers ar barresioniz ne zentjont ket ouz an eskob hag herman a zifennas outo lakat o c'horfoù maro en o bered koz, setu ma rankent o bezia en iliz, ar pezh a oa diaes bras rak eur c'hlenved spegus a oa er vro ha kals tud a varve gantan; prosez ar gwez ivin a voe kaset da Baris hag eno kuzul ar roue a roas ar gounid d'an eskob. Person Retiers a verk war e baperou e voe diskaret ivinenn ar vered d'an deiz kenta a viz kerzu 1637 hag e c'helled, evelse, kendelc'her adarre da vezia an dud er vered.

D'an 22 a viz gouere 1639 e varvas an A. Cornulier, enebour touet ar gwez ivin; meur a hini eus ar re n'oa ket bet denet a-benn da ziskar en e amzer a zo c'hoaz en o sav.

G. P.

Skolig an Emglevadeg

V

Notennou skleraat ha peurlunia

II

Hano ar Werzig

Brezoneg ha galleg; tud, gouennoù ha Kevredigezioù;

Komz ha skrid

*Chacun a son défaut, où toujours il revient :
Le malheureux Breton se déchire lui-même.*

Dioc'h LA FONTAINE.

Peb-unan en deus e dech fall
Ma kouez bepret pa na ziwall :
Drouctech ar Gelted, 'n em zispenn
Gant skilfou, dent, teod ha pluenn.

Bona nec sua quisque recuset

Na zinac'homp hini	Ovid Friek
Eus hon doareoù mat :	Diouz giz an Itali,
Eur gwir eo 'vidomp-ni	Karomp gant pridiri,
Ha dreistoll eun dlead.	Breiziz, ar brezoneg;
Daoust d'atiz de Monzie,	Ma vo en hon yez c'houek
Combes, ha... <i>tutti quanti</i>	Skouerioù kaer d'ar re-all,
'Vel 'larer e galleg.	Hag enor d'hon Bro-C'hall!

1. *Skolig an Emglevadeg* a dalv kement ha *Skol vihan* evit ragaozañ an *Emgleo meur*. Graet eo da heul *Skol an Emgleo*, eur werz hiroc'h a gomze eus *Emgleo ar Skriva-gnerien*, bet divizet e 1907 e Sant-Brieg etre Bretoned Leon, Kerneo ha Treger, diwar skouer eun *Emglevig* pe *Emgleo vihan* a oa o paouez unvani darnouigoù ar rann-yez vrezonek all, hini Wened. An *Emglevadeg*, hetet ha diouzanez e penn-diwezan ar werz-se, a adsav emberr.

etre rannou lavar Breiz-Izel, ar beurunvaniez a oa o ren gwejal, hag a ren brema er galleg penn-da-benn, evit brasan mad e gomzerien ha lennerien en holl Bed.

2. Em *Geriadurig brezonek-gallek* a zigor *Levraoueg Breuriez-veur ar brezoneg*, « Bibliothèque de l'Académie bretonne » (Sant-Brieg e-ti Prud'homme 1927), e vez diskleriet *skolig* er gêr *skol*, a zo e « wri-gienn », pe da laret rasec'h, e « gef », *emgleo* er c'hentzer (e galleg *préfixe*) *em-*, a zo e zarn genta; hag ar gourfenn-gêr (e galleg *suffixe*) *-adeg* a ra intent an hano diveret (e g. *dérivé*) *emglevadeg*; *keveratait* ive, er pennadig *em-*: *emwel* « entrevue »; *emweladenn* « une seule entrevue »; *emweladeg* « entrevue collective ». Evelse, ma na gaver ket eur gêr brezonek hennak en hon *Geriadurig* akademiek, e vez koulskoude displeget peurliesa e ster eno, dre ziskleria pep kevrenn anezañ en he lec'h, a gement zoken a sell ar yezadur, evel arouezioù al liester hag a implijou reiz : *rann-ou*, *ran-ed*.

3. An droidigez c'hallek: *la petite école de l'entente commune*, a ziskouez tri sord kemm etre an diou yez. Da gentañ, er stumma-gériou: ar galleg n'en deus hini kevatal gand an « hano-bihanaer » *skolig*, na gand ar « strolader » (e g. *collectif*) *emglevadeg*; — d'an eil, er « framma-komzou » (e g. *syntaxe*): ar galleg n'hell ket dioueret amañ ar gérigoù *la* (an), *ha de* (eus); — ha d'an trede. er skrivadur: hini ar brezoneg a vefe pedost *la petit ékol de l'añtañ komun*.

4. War ar poent kenta emañ ar brezoneg pinvidioc'h ha muioc'h ouesk, peogwir en deus ar choaz etre eur gomz kenstrobet: *skol-ig*, *skolig*, evel er *provañseg escoletto*, en italian *scoletta*, hag unan distrob he diou rann: *skol vihan* « petite école »; gallout a hell diforc'h etrezo-kemmouigoù tanav a-zivout resisted ar menoz, pe c'houekter ar son.

Diabou damheñvel a zo ivez e galleg, evel ma weler em leorig *Manuel pour l'étude du français par les Bretons*, S. Brieg 1925, p. 10: *pire falloc'h*, ha *plus mauvais* muioc'h fall. Hogen dibaot eo seunt furmoù giz-koz, ha peurluvia n'heller ket o boazia a-grenn evel ar re-all: « ar bara-mañ 'zo bihanoc'h » a vez lavaret « ce pain-ci est plus petit », neket *moindre*, na *mineur*.

Majeur a zo an derez-keveria trec'h (e g. *comparatif de supériorité*) eus *magne* bras (miret e gériennou evel *Charlemagne* Charlez-veur, *magnanime* ene-hael), hag edo *graignor* derez-trec'h *grand*; hogen *graignor* a zo maro, ha *majeur* a chom hepken en lavarennoù e-giz « *la majeure partie* » an darnvuia; deut eo da veza eur *gér* nevez, distak-net eus e ouennad kenta, en « un garçon *majeur* », eun den-a-dra. Ar brezoneg, er c'hontrol, a lavar hepret *brasoc'h* kenkouls ha muioc'h bras, evel an italieg *maggiore* ha *più grand*.

Gériou koz o chañj evelse a implij a arboell stumma gériou nevez-flamm: *majeur* a dalv kement ha « *brasoc'h* en oad (n'eo kén eur bugel e gwardoniezh e gerent) »; dén yaouank, *quasi* « *major (natu)* », o c'hortoz ma vo arri dén koz, « *arrivé à un grand âge* », *grandevvus*.

5. El leor hanvet « *Elémens de la langue des Celtes Gomeristes, ou Bretons: Introduction à cette langue et par elle à celles de tous les peuples connus...* par M. Le Brigant, avocat à Tréguier », Strasbourg 1779, e vez diforc'het, p. 3, 4, pemp derez keveria en hanoioù-gwan (gériou-doarea, e g. *adjectifs*), a zo ive ragverbou, evel-hen: « *just*, Positif, *juste*... *justic*, Diminutif, un peu *juste*: *justoh*, Comparatif, plus *juste*, *justan*, Superlatif, le plus *juste*, *justed*, Admiratif, qu'il est *juste*! » P. 31, ar pemp derez-ze a vez sellet evel unan eus levezonou ar brezoneg, ha na gaver e nep yez all er bed. Ar veuleudi-ze n'eo ket *peurjust* — *gér* doarea en eur sord derez-plén, a dle peb oberer eur yezadur klask dellezout en e gelenn, kenkouls ha pep kelenner e n'eus forz pe ouiziegezh.

Gwir eo, avat, n'eus ket kals yezou a ve gouest d'aoza gent gozik pep *gér*-doarea pe ragverb kenstrobadou evel *justik*, *justoc'h*, *justañ*. A zo kaeroc'h, an derez-estlamma (« *exclamatif* » kentoc'h eged « *admiratif* ») *justet* ne weler ahend-all nemed e brezoneg tremor, er c'hembreeg. War ar furmou-ze: krennbrezoneg *cazhét* pegen kaer! e Gwened ha Treger *kaeret*, e Treger ive *kaerat*, e haller gwellout ma *Glossaire moyen-breton* 1896, er gériou goaz 3 ha *quen* 1; *Revue Celtique* III 235; IV 145; XI 206; XVIII 392; XXII 385; J. Morris Jones, *A welsh grammar* 1913, p. 241-244; Pedersen, *Vergleichende Grammatik der keltischen Sprachen*, 1909-1913, I, 410; II 118, 119.

Leor an A. Gwilhou

O deus rakprenet al leor e miz C'houevrer:

An A. A. de Rodellec du Porzic, Kermael, Konk- Leon	1
An Dimezell Maria Bocher, Scrignac.....	1
An Dimezelled F.-J. ha M. Chapalan, Scrignac..	1
An Dimezell Jann Nicol, Guerlesquin.....	1
An A. Henri Caouissin, 15, rue de Siam, Paris.....	1
An Dimezell Jann Madec, Trouzilit koz, Treglonou.	1
An A. J. Bescond, Kervarzec, Poullan	1
Ar gevredigezh Armorica, magerez Goueliou ar Var- zed, Kersaz	2
An A. Henri Tanter, Kereil, Plogonnec	1
An A. Merien, person Lanhouarne	2

Rakprenet er miz-man..... 12

Leoriou rakprenet betek-ken: 912 + 12 = 924.

Er bloavezh 1887 e voe moulet skridou prosez santelezh sant Erwan: eul leor a dalvoudegezh evid ar Vretoned, mar deus unan, p'eo gwir sant Erwan eo ar c'henta breizad he deus Iliz Rem laket war roll ar Zent. Pet a gav deoc'h a rakprenas leor prosez santelezh sant Erwan?

Mat, 75 nemet ken hag en o zouez ne oa nemet 5 eus eskopti Kemper ha Leon.

Leor an A. Gwilhou a zastum muioc'hik a rakprenerien; tam ha tam e tostaomp ouz ar mil; arabad fall-galeni; dont a raimp a-benn eus hon taol.

Degas an hanoioù d'an A. Perrot, rener « Feiz ha Breiz », Scrignac, Finistère, ar re o deus c'hoant da brena al leor a-raok ma vezo moulet; degas an hano heb an arc'hant.

Keleier ar Miz

AR RE A NAC'H O BRO

Ar pennadig hon eus skrivet e *Feiz ha Breiz* miz C'houevrer diveza, diwarbenn tud yaouank, merc'hed ha paotred, hag o deus c'hoant evel ma leveront d'en em lakaat « à la page » hag a gav d'ezo hen ober en eur nac'h o bro en deus plijet kals d'hol lennerien:

— *Mat ho peus graet, eme unan anezo, sevel ho mouez a-eneb ar froudenn-ze a grog e tud a zo da c'hoari galleg hepken e parrezioù ha ne gomzer enno nemet brezoneg!*

— *Aman, gant mearlarjez, a skriv d'eomp eun all, ez eus bet ivez peziou-c'hoari gallek, diouz doare eun hanter dousenn ratikou eus ar vourc'h, marteze, met, ne oant tamm diouz doare ar re all hag o vont er maez eus ar zal, unan, em raok, hag he deus deskadurez, ne ra ket a c'henou bihan evit lavaret: « Berniou kamambre! N'eus let nemet ranellerez c'hallek ganto. »*

— *Pedit, mar plij, a skriv d'eomp eun all, ma ne vezo klebet hano ebet ken eus « gouenn an douristiked » a va kement a zroug, dre aman, da Vreiz ha da Zoue; diouz hor gwella e reomp evit diouall hor parrezioù hag hon tiez diouz ar galleg: skuiz omp gant farodij ar galleg ha gant breinadur al lodenn vrasa eus e leorioù.*

— *Pe ni a c'hell chom e Breiz pe ni a rank tec'het diouti, dalc'homp mat atao d'hor brezoneg, a skriv d'eomp eun all, diwar douar an Afrik; seiz breizad omp aman ha seiz mat; m'hel lavar deoc'h. Evid ar gouellou bras e vezont klebet o kana Soniou Feiz ha Breiz hag o komz brezoneg. Eur bombard o deus hag e vez laket da zual; va zud keiz, tregerni a ra ar vro gant he sutadennoù skiltrus. Aben eun nebeud aman e tevio eur binioù da rei sikour d'ar vombardig ha da zeski d'an Arabed: an Hini Goz, Bro Goz va Zadou hag ar c'hanouennoù all.*

— *Eur brezegerez eus kêr-benn ar Justineien, a skriv d'eomp eun all, a oa bet er miz tremen, oc'h ober eun lamm prezegenn da merc'hed unan eus ar parrezioù tosta d'he hini; peziadou bommoù galleg a deue ganti ha, war*

he meno, ne ouie ger brezoneg ebet! Perak ne 'z a ket da Baris neuze ha chom eno pa vezo aet? eno ema he bro!

— *Gant plijadur, a skriv d'eomp eun all, — hag a zoug war e vruched seizenn ruz ar groaz enor ha seizenn c'hlas ar groaz-brezel, — eo e lennan va Feiz ha Breiz bep miz. Ho meuli a ran evid an nerz-kalon a lakit da zijenn hor brezoneg hag eun druez eo gwelet ne vefe ket desket c'hoaz, da vuhana, da vugale ar skolioù kristen; hor Yez hag hor Feiz a goll o zachennoù an eil da heul eben ha d'eomp-ni eo rei an dourn d'eoc'h e kreiz ar stourmad emaoc'h o ren.*

N'eo tamm ebet mezus d'eur Breizad hag a oar brezoneg beva e Breiz hep gouzout galleg: en e vro ema ha yez e vro a oar; ar pezh a renker eo; mezus eo avat d'eur Breizad beva e Breiz hep gouzout brezoneg pe oc'h ober evel ma ne ouesfe ger brezoneg ebet! nac'h a ra e vro. Pe nac'h ar Feiz pe nac'h ar Vro, eur pec'hed eo atao ha pa gavomp tud hag her gra, gwella hon eus da ober eo tec'het diwar o zro.

BLEUN-BRUG, BREST

Gouelioù bras ar *Bleun-Brug* er bloaz-man a vezo graet e Brest, d'ar 4, 5, 6 ha 7 a viz gwengolo a zeu.

Kanaouennoù *Bleun-Brug* Brest a zo e gwerz e Keriltud, 11, rue Algésiras, Brest; 20 real eo al leor ha 22 real p'her c'haser d'ar prener dre bost.

Al leor-ze a zo savet gant an Aotronez Mayet, Guillerm, Guillerm ha Boucher hag an Dimezell G. de Kermenguy, da lavaret eo gant muzikerien vrasa hor bro.

Pemp kanaouenn a zo ennan evit kanerien o kana o-unan ha peder evit kanerien o kana a-strolladoù gant diou. teir pe beder mouez.

ISTOR BREIZ

Lennit ha lakit lenn Istor Breiz, dreist-holl er bloaz-man, hag evit-se kemerit *Histoire de Bretagne* an A. Poisson, eul leor hag a zo bet meulet gant holl Eskibien Breiz.

Her c'haout a reoc'h evit 16 real, e Keriltud, 11, rue Algésiras, Brest.

GOUELIOU THEODOR BOTREL

Goueliou an enor d'ar c'haner brudet Theodor Botrel a vezo graet e Pont-Aven d'ar 7 a viz Eost a zeu. Eur breiz-uhelad e oa, met deski a eure yez Breiz-Izel hag eun nebeud eus e zoniou a zo bet skrivet gantan e brezoneg.

MARO AN A. DE GUEBRIANT

Da C'houel Nedeleg diveza e varve d'e 80 vloaz, e Kastell-Paol an A. Alan de Guébriant, eun den hag e c'hello e-leiz kaout keuz d'ezan; maer e oa e Kastell-Paol pevar blcaz ha d'acu ugent a oa; mat e oa evid an holl; harpa a eure atao difennourien ar brezoneg hag e vugale vihan a zo bet desket d'ezo yez Breiz. Doue r'e bardono!

GINIVELEZ DIOU VREIZADEZ

An A. hag an I. Chassin du Gerny a gemenn d'eoc'h ganedigez eur verc'h: Mari Hellna, d'an 19 a viz Genver. An A. hag an I. O. Chevillotte a gemen d'eoc'h ganedigez o merc'h Mac'harit. Kervasdoue, 15 a viz c'houevrer.

Hor gourc'hemennou laouen.

« FEIZ Ha BREIZ », MIZ EBREL

« Feiz ha Breiz » miz Ebrel a en em gavo er parrezioù a-benn goueliou Pask Hor Zalver Jezus-Krist.

Divinadennou miz Meurz

I. — Livirit pe seurt komz a zo bet c'hoant da ziskleria dre ar skeudenn a welit uheloc'h?

II. — Eun ti bihan, dre va zi,
Rannet e mil ha mil di,
E pep ti neiziu e-leiz,
Eul lapousig e pep neiz;
Pa gan unan anezo
E kanont holl war eun dro.

Degaset gand Anna Wilhou, Scrignac.

III. — Pe da vare e vefec'h vag
Da zont davedomp da furaat?
Degaset gand Barba ar Bris, Scrignac.

IV. — Eur c'horr a welit o
tansal war an daol-
vaen; daou a zo,
evelse, e pelec'h ema
egile?
V. — Mamm goz n'eo ket
evid ober stamm
ken; kollet he deus
he lunedou; pelec'h
emaint?

An diou zivinadenn ziveza-man koulz hag ar genta a zo degaset gand H. Caouissin eus a Paris.

Degas respontchou tri miz kenta ar bloaz a benn ar 25 a viz meurz da ziwezata: 10 priz kaer, *Miz Mari* an A. Gall, Rener koz *Feiz ha Breiz*, a vezo roet d'an 10 o devezo ar muia poenchou.

Degas ar respontchou da *M. le directeur du « Feiz ha Breiz », Scrignac (Finistère).*

Leoriou Dihunamb

Dihunamb a zo o vont da voula hep dale, e leorigou bihan, 16 pajenn an hini, oberou an Aotrou Heno, gagnet e Naizin, er bloaz 1868 ha maro person e Lanvaudan, er bloaz 1929.

Kenta skrid a vezo embannet eo *Gueladen Tondal*.
An 12 levrig kenta war baper mat a gousto. 10 lur.
ha war baper dreist 15 lur.

Kas an arc'hant hag an hanoiou ar re o deus c'hoant da gaout al leorigou-ze d'an A. L. Herriou Kerneue Sant Karadec. Hennebont, C/C 241.28, Naoned.

Keriltud

11, Rue Algésiras, Brest.

Ma fell d'eoc'h harpa ar brezoneg prenit e Keriltud, ho leoriou, ho paperiou, ho priachou Kemper.

Kaout a raer en ti-ze ivez dilhad breizek a-vreman, gwiskamanchou a-bez evit paotred ha merc'hed bihan. brochennet gant gloan ar vro, broderez keltiek gant neud seiz warno, savet ha graet e ti J.-M. Choleau, e Vitré. N'oufed ket kaout traou kaeroc'h da wiska bugale.

Pa n'hellit ket mont betek an ti skrivit da *Mlle Pauline Torcol*, 11, rue Algésiras, Brest.

Goulennit e ti ar marc'hadour

ar Zoavon

e galleg « Le Plus Chic »

Hennez eo ar gwella

Ti koz **L'OLLIEROU**

L'HOSTIS & JORDE

SUCESSEURS

18, 27, rue Louis-Pasteur, Brest

Pa ho pezo eun dra bennak da brena, dalc'hit sonj eo en hon ti e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an dessiniou nevesa e mouchoferou ha tavaucherou brodet.

Seiz, mezer, ha danvez a hep seurt.

Dioc'h ar gâlité an ti-man a verz gwelloc'h-marc'had eget neus forz pehini all.

Eun eskompt a ugent real dre gant a vez roet e marc'hadourez ha dek dre dant d'ar familhou niverus diwar giskouez o c'hartenn.

AU TIGRE ROYAL

FOURRURES & PELLETERIES

37, rue de Siam, BREST

Grand choix de Fourrures
de toutes provenances

--- Transformations ---

--- Réparations ---

PRIX MODÉRÉS

Prena a reer es-kriz, krec'hin lern, kaerelled-vas, lapined; gozed, pudasked, hag all..., ha paet e vezont prizior mat.

CHAMBRES A COUCHER MODERNES ET BRETONNES
SOMMIERS — MATELAS — : — SALLES A MANGER

F. MARTIN Père et Fils

Sculpteurs-Ebénistes, travaillant eux-mêmes à l'atelier.
7, rue de la Mairie, Brest (près la gare).

Ar pez ne vezo ket kavet ganeoc'h dioustu er stal a vezo great d'ec'h diouz ho toare.

LES COSTUMES BRETONS MODERNES

gilets, pullovers, vestes, ensembles pour garçonnets, dames, fillette
TRICOTÉS EN LAINE DE BRETAGNE brodés soie (motifs celtiques)

Créés et déposés par la Maison

CHOLEAU, DE VITRÉ

SONT EN VENTE A :

QUIMPER, chez LE BOZEC, 10, Avenue de la Gare — RENNES, "71 BREIZ", 1, rue Roche
S'ADRESSER AUSSI A : BREST, Mademoiselle CRÉACHE, 93, rue de Siam
CHATEAULIN, café BIQU, 13, Grand'Rue, le pré — PONT-CROIX, restaurant FOUFON, le troisième jour
mier jeudi du mois.

Dépôtaires demandés en chaque ville — GROS : CHOLEAU, VITRÉ (I.-et-V.)

Recherchez-vous
le **CAFÉ à PRIMES ?**
achetez

le **Café du Jour**

il vous plaira.

le sac de 250 grammes : **5,75**

AVEC UN BON-PRIME

Vente exclusive dans toutes les succursales de l'ECO

Klenved ar c'henou hag an dent

SUCESSEUR DE
A. LAPIQUONNE L. JÉZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesineres Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerlou diveza.
Gwarantisa a ra e labour.

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn
e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsul
tationou a zo digor e Brest, 4, passage St-Martin, aboue 9 eur
beteg kreisteiz, ha da 2 eur betek 6 eur. Tél. 9-16

CHAMBRE A COURTES MONTRES ET BRILLANTS
BONNITES - MATERAS - ... - BAILLES A MARCHER

F. MARTIN Père et Fils
Professeurs d'anglais, travaillant spécialement à l'étranger
1, rue de la Mairie, Brest (près la gare)
Ils ont pu venir les heures précédentes de leur
voyage par le train de nuit de Brest.

Fetiz ha Breiz a zo pevar real ar pez
BREST, MOULEREZ AR SKRIDOU MAT, 4, STRAED AR C'HASTELL

Ar Merour : F. GEORGELIN.